

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 310. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius03val-shoot-idm139651352245184.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

II.

I Ordinansen bestemmes det, at man *Fastelavnssøndag* skal læse "det Evangelium Matth. 3., og den Dag skal forklares alt det Daabens Sakrament har paa sig" (se nærv. Udg. I. S.182 L. 1f.), at man *Langfredag* skal læse hele Passionshistorien, "som han er sammenskreven udaf de fire Evangelister ved Doctor Hans Pommer" (sst. L. 12 f.), og at man *Marie Besørgelsesdag* skal læse Es. 11. 1-10 (sst. S. 183 L. 30 f.); iøvrigt nævner Ordinansen ikke, hvilke Bibeltexter der skal læses paa de forskellige Søn- og Helligdage; det hedder blot i stor Almindelighed: "om 311 Søndagene . . skal altid prædikes det vanlige Søndags-Evangelium" (sst S. 179 L. 18 f.). Men den "vanlige" Text var med faa og lidet betydende Ændringer den gamle Kirkes Textrække. - I Engelstofts Fremstilling af Liturgiens Historie¹ opstilles (S. 139 f.) en Tavle over alle Forskelligheder mellem Textvalget i Romerkirkens Missale og i Alterbogens 1556, forat man heraf skulde kunne siutte, hvilke Forandringer i Textvalget, der er foretaget i den evangeliske Kirke; men denne Sammenligning er i høj Grad vildledende. De fleste Forskelligheder hidrører nemlig ikke fra Ændringer foretaget i den *evangeliske* Kirke, men fra senere Forandringer i det *katolske* Missale. Naar Engelstoft saaledes nævner, at Evangelie-Texterne i Missale Romanum paa I.-4. Søndag i Adventstiden var 1) *Luc. 21.25-33*, 2) *Matth. 11. 2-10*, 3) *Joh. 1. 19-28* og 4) *Luc. 3.1-6*, men i Alterbogen var ændret til 1) *Matth. 21.1-9*, 2) *Luc. 21.25-33*, 3) *Matth. 11. 2-10* og 4) *Joh. 1. 19-28*, saa viser en Sammenligning med ældre katolske Missaler, fx Missale Hafniense 1510 og Missale Lundense 1514, at Alterbogens Texter stemmer nøje med disse Missalers, altsaa at *den* har bevaret den gamle Textcyklus, mens det er det romerske Missale, der er undergaaet Ændringer (de fleste af disse er blevet vedtaget paa Tridentiner-Synoden i Midten af 16. Aarh.)².

Hvad selve Oversættelsen af Perikoperne angaar, stemmer den, som Palladius skriver, overens med "vor bibelske Translat", d. v. s. med Oversættelsen i Christian d. Tredjes Bibel 1550. Denne følges ordret og bogstavret. De Smaaafvigelser, der findes, er tilfældige og skyldes aabenbart Sætteren, ikke Palladius.

Noget Forsøg paa at forbedre de ofte uheldige Udtryk

*

* 312 i Bibeloversættelsen er der derimod ingen Antydning af. Naar f. Ex. Biblen i Joh. 21.19 har: "*den Discipel.. som Jhesus elskte/ huilcken som oc laa paa hans Bryst i Nadueren*", saa følger Alterbogen Texten ordret (ndf. S. 354 L. 28), skønt Brugen af paa ingen Hjemmel har i Datidens Dansk - saa lidt som i Nutidens - men skyldes Misforstaaelse af det tyske *an seiner Brust*. I Chr. Pedersens Oversættelse, til hvilken Luthers Bibel ogsaa er benyttet, lyder Stedet rigtigt "*laa op till hans bryst*". En Sammenligning mellem Texterne i Palladius' Alterbog og de tilsvarende Steder i Chr. Pedersens Oversættelse vilde vise mange lignende Tilfælde, et Vidnesbyrd om, at Chr. Pedersen i ganske anden Grad end Palladius forstod den Kunst at læse en Text og gengive den. Chr. Pedersen var Filolog, Palladius var Administrator; ved Udgivelsen af Alterbogen har hans Interesse været, at Søndags-Evangelierne i alle Danmarks og Norges Kirker skulde have samme Ordlyd, men om den autoriserede Oversættelse ogsaa var den bedste, om der ikke var indløbet Fejl i den, som burde ændres, inden Søndags- og Helligdagstexterne fastsloges, laa det udenfor hans Plan at bekymre sig om. En fuldstændig Ensartethed er iøvrigt ikke opnaaet, i hvert Fald ikke i de første Aar. De "smaa Bøger" med den slette Skrift og den uautoriserede Oversættelse, som det var Alterbogens Opgave at afløse, optrykkes endnu 10-15 Aar efter Alterbogens Fremkomst. En saadan Evangeliebog, hvis Textoversættelse er taget fra Hans Tavsens Postil, er bevaret i ikke mindre end fire Oplag fra den følgende halve Snes Aar. Dens Titel er: *Euangelia oc Epistler/ som Læsis alle Søndage om Aarit i den Christelige forsamling/ Oc paa de fornemeste Høytider*. Exemplarer af Udgaver fra 1556 og 1558, indbundet sammen med "*En ny Psalmebog*" i Tryk fra disse Aar, findes paa Univ. Bibl. i Kbh.; og Exemplarer af Udgaver i Tryk fra 1565 og 1568 findes henholdsvis paa det Kgl. Bibliothek og i Karen Brahes Bogsamling. Til Sammenligning med 313 Perikopeoversættelsen i Alterbogen, anføres her Epistlen fra 1. Søndag i Advent i Udgaven 1565 (jf. ndf. S. 344):

Kiære brødre. Effterdi wi vide det paa tiden/ at stunden er/ at wii nu opuogne aff søffne (heldst fordi vor salighed er nu nener end der wi trode) Natten er framfaren men Dagen er til stundet. Derfor lader oss afflegge mørckhedsens gierninger/ oc iføre oss liysens vaaben Lader oss vandre tyctelig/ saa som om Dagen/ lcke i frodtzerii oc slemmerii/ lcke i fulhedt oc sløffachtighedt/ lcke i kyff oc nydt. Men i fører eder den Herre Jhesum Christum. Oc røchter icke kiødet til velløst.